

هوشنگ گلشیری

هوشنگ گلشیری (۱۳۷۹ - ۱۳۱۶)، داستان‌نویس معاصر ایران، اولین مجموعه داستان خود، "مثل همیشه"، را در سال ۱۳۴۷ منتشر کرد. فعالیت ادبی او به نوشتن داستان کوتاه و رمان محدود نماند؛ همکاری با نشریات ادبی، اداره کارگاه‌های داستان‌نویسی، آموزش ادب معاصر و کهن، و تلاش برای تحقق آزادی قلم و بیان، جلوه‌های دیگر حیات پربار او بود. او تا سال ۱۳۷۸، شانزده عنوان رمان، مجموعه داستان، مجموعه مقاله، و فیلمنامه منتشر کرد.

هوشنگ گلشیری

هوشنگ گلشیری در سال ۱۳۱۶ در اصفهان به دنیا آمد. در سال ۱۳۲۱ همراه با خانواده به آبادان رفت.

از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۳۴ در آبادان اقامت داشت که این دوره از زندگیش را باید شکل‌دهنده حیات فکری و احساسی او دانست.

پدرش کارگر بنا، سازنده مناره‌های شرکت نفت بود، و ما مدام از خانه‌ای به خانه دیگر می‌رفتند. از سال ۱۳۳۴ تا ۱۳۵۲ هم در

اصفهان زیسته است. گلشیری اولین داستانش را در سال ۱۳۳۷ زمانی که در دفتر اسناد رسمی کار می‌کرد نوشت.

پس از گرفتن دیپلم، معلم شد، در دهی دورافتاده در سرراه اصفهان به یزد. گلشیری در سال ۱۳۳۸ تحصیل در رشته ادبیات

فارسی را در دانشگاه اصفهان آغاز کرد. آشنایی با انجمن ادبی صائب در همین دوره نیز اتفاقی مهم در زندگی او بود.

شرکت در جلسات انجمن صائب زمینه‌ساز آشنایی با برخی اهل قلم آن روز اصفهان شد که در نشست‌های ادبی دیگر تداوم

یافت. آشنایی با برخی فعالان سیاسی در این جلسات او را وارد عرصه فعالیت سیاسی کرد که به دستگیری‌اش در اواخر سال

۱۳۴۰ انجامید. در پایان شهریور ۱۳۴۱ از زندان آزاد و در همان سال از دانشکده ادبیات دانشگاه اصفهان فارغ‌التحصیل شد.

در این زمان دیگر چند شعر و یک داستان از او در مجلات پیام نوین، فردوسی، و کیهان هفته به چاپ رسیده بود. این نشست‌های ادبی که به دلیل حساسیت ساواک در خانه‌ها ادامه یافت، هسته اصلی جنگ اصفهان شد.

از شماره دوم ابوالحسن نجفی، احمد میر علایی، ضیاء موحد و بعدتر تعدادی از نویسندگان و شاعران جوان به حلقه همکاران پیوستند. جنگ اصفهان که این جمع را به عنوان قطبی در ادب معاصر شناساند کمابیش با همین ترکیب تا سال ۱۳۶۰ در یازده شماره منتشر شد. گلشیری تعدادی از داستان‌های کوتاه و چند شعر خود را در شماره‌های مختلف جنگ به چاپ رساند. در سال ۱۳۴۷، این داستان‌ها را در مجموعه مثل همیشه منتشر کرد.

گلشیری و تعدادی از یاران جنگ اصفهان، در سال ۱۳۴۶، همراه با عده‌ای دیگر از اهل قلم در اعتراض به تشکیل کنگره‌ای فرمایشی از جانب حکومت وقت بیانیه‌ای را امضا کردند و با تشکیل کانون نویسندگان ایران در سال ۱۳۴۷ به عضویت آن درآمدند. در سه دوره فعالیت کانون در جهت تحقق آزادی قلم و بیان و دفاع از حقوق صنفی نویسندگان، گلشیری همواره از اعضای فعال آن باقی ماند. در دوره‌های دوم و سوم فعالیت کانون، به عضویت هیئت دبیران نیز انتخاب شد.

رمان شازده احتجاج را در سال ۱۳۴۸، و رمان کریستین و کید را در سال ۱۳۵۰ منتشر کرد. در اواخر ۱۳۵۲، برای بار دوم به مدت شش ماه به زندان افتاد و به مدت پنج سال نیز از حقوق اجتماعی، از جمله تدریس محروم شد. ناچار در سال ۱۳۵۳ به تهران آمد. در تهران با بعضی از یاران قدیمی جنگ که ساکن تهران بودند و عده‌ای دیگر از اهل قلم جلساتی هفتگی برگزار کردند. مجموعه داستان نمازخانه کوچک من (۱۳۵۴)، و جلد اول رمان بره گمشده راعی (۱۳۵۶) حاصل همین دوره بود. در سال ۱۳۵۴، نمایشنامه‌ای از او به نام سلامان و ابسال به روی صحنه آمد. این نمایشنامه هنوز منتشر نشده است.

در سال ۱۳۵۶، تدریس در گروه تئاتر دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران را به صورت قراردادی آغاز کرد. در پائیز همین سال، گلشیری در ده شب شعری که کانون نویسندگان ایران با همکاری انجمن فرهنگی ایران و آلمان - انستیتو گوته - در باغ این انجمن بر پا داشت، سخنرانی‌ای با عنوان جوانمردی در نثر معاصر فارسی ایراد کرد. در بهمن همین سال، برنده جایزه فروغ فرخزاد شد. در تابستان ۱۳۵۷، برای شرکت در طرح بین‌المللی نویسندگی به آیواسیتی در آمریکا سفر کرد. در چند ماه اقامت در خارج از کشور در شهرهای مختلف سخنرانی کرد و در زمستان ۱۳۵۷، پس از بازگشت به ایران، به اصفهان رفت و تدریس در دبیرستان را از سر گرفت.

گلشیری در بهمن ۱۳۵۸ معصوم پنجم را منتشر کرد. سال ۱۳۶۱ آغاز انتشار گاهنامه نقد آگاه بود. مطالب این گاهنامه را شورایی متشکل از نجف دریابندری، هوشنگ گلشیری، باقر پرهام و محسن یلفانی (بعدها، محمدرضا باطنی) انتخاب می‌کردند. انتشار این نشریه تا سال ۱۳۶۳ ادامه یافت.

در اواسط سال ۱۳۶۲، گلشیری جلسات هفتگی داستان‌خوانی را که به جلسات پنج‌شنبه‌ها معروف شد، با شرکت نسل جوان‌تر داستان‌نویسان آغاز کرد. در این جلسات که تا اواخر سال ۱۳۶۷ ادامه یافت، نویسندگانی چون اکبر سردوزامی، مرتضی ثقفیان، محمود داوودی، کامران بزرگ‌نیا، یارعلی پورمقدم، محمدرضا صفدری، اصغر عبداللهی، قاضی ربیحاوی، محمد محمدعلی، ناصر زراعتی، رضا فرخفال، آذر نفیسی، بیژن بیجاری، عبدالعلی عظیمی، علی مودنی، عباس معروفی، منصور کوشان، شهریار مندنی‌پور، منیرو روانی‌پور شرکت داشتند.

در این جلسات آثار منتشر شده‌ای از شهرنوش پارسی‌پور، سیمین دانشور، تقی مدرسی، محمود دولت‌آبادی، رضا جولایی، ابوالحسن نجفی، رضا براهنی، نجف دریابندری و اکبر رادی نیز با حضور خود آنها نقد و بررسی شد.

جبه‌خانه در سال ۱۳۶۲ و حدیث ماهیگیر و دیو در سال ۱۳۶۳ منتشر شد. گلشیری از اواخر سال ۱۳۶۴، با همکاری با مجله آدینه از اولین شماره آن، و پس از آن، دنیای سخن، و پذیرش مسئولیت صفحات ادبی مفید برای ده شماره (۶۵ تا ۶۶) دور تازه‌ای از کار مطبوعاتی خود را در حالی آغاز کرد که انتشار این نشریات سرآغاز فضای تازه‌ای در مطبوعات ادبی بود. سردبیری ارغوان که فقط یک شماره منتشر شد (خرداد ۱۳۷۰)، و سردبیری و همکاری باچند شماره نخست فصلنامه زنده رود (۱۳۷۱ تا ۱۳۷۲) ادامه فعالیت‌های مطبوعاتی او تا پیش از سردبیری کارنامه بود. در سال ۱۳۶۸، در اولین سفر به خارج از کشور پس از انقلاب برای سخنرانی و داستان‌خوانی به هلند (با دعوت سازمان آیدا)، و شهرهای مختلف انگلستان و سوئد رفت. در سال ۱۳۶۹ نیز برای شرکت در جلسات خانه فرهنگ‌های جهان در برلین به آلمان سفر کرد. در این سفر در شهرهای مختلف آلمان، سوئد، دانمارک و فرانسه سخنرانی و داستان‌خوانی کرد. در بهار ۱۳۷۱ به آلمان، امریکا، سوئد، بلژیک و در بهمن ۱۳۷۲ هم به آلمان، هلند، بلژیک سفر کرد.

مجموعه داستان پنج‌گنج در سال ۱۳۶۸ (سوئد) فیلمنامه دوازده رخ در سال ۱۳۶۹، رمان‌های در ولایت هوا در سال ۱۳۷۰ (سوئد)، آینه‌های دردار (امریکا و ایران) در سال ۱۳۷۱، مجموعه داستان دست‌تاریک، دست‌روشن در سال ۱۳۷۴، و در ستایش شعر سکوت (دو مقاله بلند در باره شعر) در سال ۱۳۷۴ منتشر شد.

گلشیری تدریس ادبیات داستانی را که پس از اخراج از دانشگاه مدت کوتاهی در دفتر مجله مفید ادامه داده بود، در سال ۱۳۶۹ با اجاره محلی در تهران و برگزاری کلاس‌های آموزشی و جلسات آزاد ماهانه از سر گرفت. در این دوره که به دوره تالار کسری معروف شد، ابوالحسن نجفی، م.ع. سپانلو و رضا براهنی نیز به دعوت گلشیری کلاس‌هایی برگزار کردند. در کنار ادبیات و نقد معاصر، ضرورت شناخت متون کهن نیز از دلمشغولی‌های گلشیری بود. او به همراه دوستانی از اهل قلم در جلسات هفتگی، که از سال ۱۳۶۱ آغاز شد و پانزده سالی ادامه داشت، بسیاری از آثار کلاسیک فارسی را بازخوانی و بررسی کرد.

در فروردین ۱۳۷۶، اقامتی نه‌ماهه در آلمان به دعوت بنیاد هاینریش بل فرصتی شد برای به پایان رساندن رمان جن‌نامه که تحریر آن را سیزده سال پیشتر آغاز کرده بود. در همین دوره، برای داستان‌خوانی و سخنرانی به شهرهای مختلف اروپا رفت و جایزه لیلیان هلمن / دشیپ همت را نیز دریافت کرد. در زمستان ۱۳۷۶، رمان جن‌نامه (سوئد) و جدال نقش با نقاش انتشار یافت. گلشیری سردبیری ماهنامه ادبی کارنامه را در تابستان ۱۳۷۷ پذیرفت و نخستین شماره آن را در دی ماه همین سال منتشر کرد. در این دوره جلسات بررسی شعر و داستان نیز به همت او در دفتر کارنامه برگزار می‌شد. یازدهمین شماره کارنامه به سردبیری او پس از مرگش در خرداد ۱۳۷۹ منتشر شد.

گلشیری در دوازدهم تیرماه ۱۳۷۸ جایزه صلح اریش ماریا رمارک را در مراسمی در شهر ازنا بروک آلمان دریافت کرد. این جایزه به پاس آثار ادبی و تلاش‌های او در دفاع از آزادی قلم و بیان به او اهدا شد. در مهر ماه همین سال در آخرین سفرش در نمایشگاه بین‌المللی کتاب فرانکفورت شرکت کرد. سپس برای سخنرانی و داستان‌خوانی به انگلستان رفت. مجموعه مقالات باغ در باغ در پاییز ۱۳۷۸ منتشر شد.

به دنبال یک دوره طولانی بیماری، که نخستین نشانه‌های آن از پاییز ۱۳۷۸ شروع شده بود، هوشنگ گلشیری در ۱۶ خرداد ۷۹ در بیمارستان ایرانمهر تهران در گذشت و در امامزاده طاهر در مهر شهر کرج به خاک سپرده شد.